

KNOWLEDGE • EDUCATION • LAW • MANAGEMENT
NAUKA • OŚWIATA • PRAWO • ZARZĄDZANIE

№ 4 (8) / 2014
grudzień

© SCIENTIFIC ISSUE OF
KNOWLEDGE, EDUCATION, LAW AND MANAGEMENT

Wydano
grudzień 2014 roku

The quarterly
publication

All materials published in this issue are based on scientific researches and are, mainly,
the parts of Ph.D processes

REGULACJE PRAWNE STOSUNKÓW INFORMACYJNYCH: POJĘCIE, CHARAKTER I CECHY

W artykule została przeprowadzona analiza specyfiki relacji informacyjnych wynikających w sferze informacyjnej. Definiowane jest pojęcie związków informacyjnych oraz szczegółowo analizowane są cechy tych relacji.

Słowa kluczowe: informacja, obszar informacyjny, relacje informacyjne, procesy informacyjne, zasoby informacyjne, technologie informacyjne, przestrzeń informacyjna.

T. Slinko

*docent katedry prawa
konstytucyjnego
Narodowego
Uniwersytetu
Prawniczego im.
Jarosława Mądrego
(m. Charków, Ukraina)*

LEGAL REGULATION OF INFORMATION RELATIONS: THE NOTION, ESSENCE AND FEATURES

Abstract. Specific features of informational relations arising in the information sphere. Available definition of legal information and detailed analysis of the characteristics of the relevant relationships.

Key words: information, information sphere, legal information, information processes, information resources, information technology, information space.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН: ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Аналізуються особливості інформаційних правовідносин, що виникають в інформаційній сфері. Надається визначення інформаційних правовідносин та розгорнутий аналіз характерних рис відповідних правовідносин.

Ключові слова: інформація, інформаційна сфера, інформаційні правовідносини, інформаційні процеси, інформаційні ресурси, інформаційні технології, інформаційний простір.

Постановка проблеми. Однією з відмінних, визначних ознак сучасного світового соціального прогресу є зростання значимості інформації в суспільних відносинах. Суспільні інформаційні відносини постійно розвиваються, особливо з удосконаленням техніки та технологій збору, обробки, зберігання і передачі інформації, по мірі опанування людством законами природи, зростання суспільного інтелекту за принципом «досконалість не має обмежень». Очевидним є й той факт, що суспільні відносини у сфері реалізації конституційного права людини на поширення інформації мають стійку тенденцію кількісно та якісно змінюватися, йти в ногу із глобальним науково-технічним прогресом. На підтвердження цієї тези можна навести приклад бурхливого розвитку в XXI ст. глобальної телекомунікаційної мережі інформаційних та обчислювальних ресурсів, більш відомої у світі як «Інтернет» або «мережа Інтернет», яка є фізичною основою для різноманітних розподілених комунікативних, інформаційних і інформаційно-пошукових систем, що надають доступ користувачам мережі Інтернет до аудіовізуального контенту.

Зазначені процеси визначають й умови становлення інформаційного суспільства, сутність якого розкрита в 1993 р. Комісією Європейського Союзу – «інформаційне суспільство, це суспільство, в якому діяльність людей здійснюється на основі використання послуг, що надаються за допомогою інформаційних технологій та технологій зв'язку».

Не знаходиться поза цими процесами і Україна. Після проголошення 24 серпня 1991 р. державної незалежності України створюється національна система законів та підзаконних нормативних актів щодо правового регулювання суспільних відносин, визначною складовою яких є інформація. Інформаційні відносини стають об'єктом правового регулювання і насамперед конституційного законодавства. Це підкреслює роль інформації для держави і суспільства. Виходячи з цих міркувань, є всі підстави вважати, що відносини щодо інформації, її збору, використання і поширення мають бути предметом правової регламентації з боку конституційного права [14, с. 242]. Разом з тим, аналізуючи сучасний стан законодавства в інформаційній сфері, ми вимушені погодитись з цілим рядом науковців, наприклад, І.В. Арістова, В.Д. Чернадчук В.Д. та Л.П. Коваленко [2, с. 48; 15, с. 101], які визначають стан понятійного апарата, як такий, що вимагає вдосконалення.

Мета статті полягає у визначенні сутності понять «інформаційні відносини» та «інформаційні правовідносини», які є базовими в інформаційній сфері, та науковому аналізі їх особливостей.

Виклад основних положень. Необхідно визнати, що окремі аспекти даної проблематики є предметом дослідження вчених-юристів як з Росії так і України: це, передусім – І.Л. Бачило, Ю.М. Батурін, А.Б. Венгерів, О.О. Городов, В.Н. Лопатін, В.О. Копилов, М.М. Расолов, М.А. Федотов; вітчизняні фахівці: І.В. Арістова, Ю.Г. Барабаш, О.А. Баранов, В.М. Брижко, В. Д. Гавловський, М.С. Демкова, Р.А. Калюжний, Л.П. Коваленко, О.В. Кохановська, А.І. Марущак, О.В. Нестеренко, В. Пилипчук, П. М. Рабінович, В.В. Речицький, В.О. Серьогін, О. Скрипнюк, В.В. Середюк, С. Шевчук, М.Я. Швець, В. С. Цимбалюк та ін. Разом з тим, на жаль, досі відсутнє усталене розуміння сутності зазначених понять - «інформаційні відносини» та «інформаційні правовідносини» [2, с. 48].

При розгляді даного питання дуже важливим є науковий аналіз взагалі інформаційних відносин. Ці правовідносини є досить різноманітними і багатограними, що викликає необхідність наукового дослідження їх видів, адже їх особливості мають враховуватися не тільки юридичною наукою, а й практикою законотворчої та правозастосовної діяльності [4, с. 35].

Оскільки інформаційні правовідносини є різновидом правових відносин взагалі, то вони мають усі загальні ознаки, що притаманні будь-яким правовим відносинам. Разом з тим вони мають особливості, що властиві їм як інформаційно-правовим відносинам. Ці особливості полягають у тому, що інформаційні правовідносини складаються в інформаційній сфері, тобто в безпосередній діяльності суб'єктів, пов'язаної з створенням, переробкою і споживанням інформації.

Загалом види правовідносин широко висвітлені в літературі з питань теорії держави і права такими вченими – юристами, як С.С. Алексєєв [1, с. 102-112], В.В. Лазарєв [21, с. 182-184], О.Ф. Скакун [25, с. 397-400], Н.І. Матузов, А.В. Малько [27, с. 477-478], А.В. Вишневський [9, с. 444-446], та ін. Оскільки йдеться про інформаційні правовідносини, то актуальним є також з'ясування їх особливостей та характерних рис, та розмежування їх видів, розроблене такими науковцями, як О.В. Кохановська [16, с. 145-169], В.А. Копилов [17, с. 168-176], А.І. Марущак [19, с. 89-116], Є.В. Петров [23, с. 11], Д.В. Огородов [22, с. 72-79].

Зважаючи на те, що у кожній сфері суспільного життя виникають різноманітні суспільні відносини ми виходимо з того, що: а) існують суспільні відносини, які виникають у зв'язку і з приводу інформації – відносини в інформаційній сфері; б) існують діючі норми національного права, а також норми міжнародного права, що регулюють відносини в інформаційній сфері. Зрозуміло, що сфера відношень з приводу інформаційних ресурсів, як справедливо зазначає І.Л. Бачило, спрощено - з приводу інформації – є сферою застосування правових регуляторів [5, с. 495].

Проблема інформаційних відносин обговорювалась в юридичній літературі ще в 70-роки ХХ століття. Дискусії на той час головним чином зводилися щодо використання автоматизованих систем управління (АСУ). Один з перших дослідників в зазначеній сфері А.Б. Венгеров вважав, що інформаційними є відносини, які складаються у сфері управління народним господарством між працівниками у процесі реєстрації, збирання, передачі, обробки та аналізу інформації, наданні пропозицій щодо прийняття рішень, передачі рішень для виконання [10, с. 46]. Важливо відмітити, що учений відмежовував інформаційні відносини від управлінських (адміністративно-правових) і майнових правовідносин (цивільно-правових) [10, с. 50].

Крім того, А.Б. Венгеров відмічав, що інформаційні відносини виникають «...у зв'язку з інформаційними процесами, які супроводжують функціонування всіх елементів соціального управління, і в першу чергу у сфері державного управління народним господарством... можна визначити інформаційними ті відносини, що складаються у сфері управління народним господарством між працівниками, їх колективами у процесі реєстрації, збирання, передачі, зберігання та обробки інформації. Таким чином, зміст інформаційних відносин – це різні види операцій з інформацією – реєстрація, збирання, передача, зберігання, обробка» [11, с. 26-27].

В. Н. Монахов розглядає інформаційні відносини за участю громадян і визначає їх як «...відносини, що виникають в різних сферах суспільного та особистого життя ... у зв'язку з реєстрацією, збиранням, передачею, зберіганням та обробкою різних видів соціальної інформації» [20, с. 35-36]. Після врегулювання правом, вони відповідно становляться інформаційними правовідносинами. Таким чином, з наведеної дефініції витікає, що критерієм для виділення інформаційних відносин є об'єкт, на який вони спрямовані – інформація. На думку вченого, обмін соціальною інформацією так або інакше притаманний практично усім правовідносинам. Водночас такий обмін інформацією здійснює настільки значний вплив на характер правового зв'язку між суб'єктами правовідносин, що робить цей правовий зв'язок в інформаційних правовідносинах відмінним від правового зв'язку в інших правовідносинах.

Необхідно зазначити, що у літературі 1970-1980-х рр. були і інші підходи щодо зазначеної проблеми. Так, М. И. Брагинський пише, що «...сферу дії інформаційних правовідносин повинне складати управління в широкому його розумінні» [8, с. 38]. Вчений висловлює думку про існування: адміністративних інформаційних, цивільних інформаційних та інших галузевих інформаційних правовідносин. Він вважає, що: «Інформаційні правовідносини зазвичай не складають самостійного об'єкта правового регулювання... норми, що їх регламентують, входять до складу тієї галузі права, яка регулює основні відносини» [8, с. 41]. Отже, на думку вченого інформаційне правовідношення є вторинним по відношенню до основного галузевого і воно існує не саме по собі, а тільки всередині основного галузевого, забезпечуючи його реалізацію.

В сучасній науковій літературі дослідження проблематики правовідносин в інформаційній сфері отримало новий імпульс. Так, В.О. Копилов пропонує наступне

визначення інформаційного правовідношення; це врегульоване інформаційно-правовою нормою інформаційне суспільне відношення, сторони якого виступають в якості носіїв взаємних прав та обов'язків, встановлених та гарантованих інформаційно-правовою нормою [18, с.131]

М.М. Рассолов розглядає інформаційні правовідносини як відносини з приводу збору, обробки і використання правової та іншої інформації в суспільстві [24, с. 42]. Інші дослідники вважають, що «з інформацією пов'язані всі правовідносини» [7, с. 199].

У процесі здійснення інформаційної діяльності, як пише І.Л. Бачило, ... виникають суспільні відносини, частина яких неминуче регулюється правом, і вони на цій підставі стають правовими відносинами. Умовно їх стали називати інформаційними відносинами, хоча це і не зовсім адекватне визначення. Точніше було б вживати їх визначення як «правові відносини в інформаційній сфері (середовищу) [6, с. 22]. На нашу думку, зазначений вище підхід доцільно взяти за основу, тому що поняття «правові відносини в інформаційній сфері» є більш вдалим і коректним, ніж поняття «інформаційні відносини».

На думку Л.В. Туманова та А.А. Снитникова інформаційними відносинами є суспільні відносини, які виникають відповідно до норм права і юридичних фактів при формуванні і використанні інформаційних ресурсів на основі створення, збору, обробки, накопичення, зберігання, пошуку, поширення і надання споживачу документованої інформації; створенні і використанні інформаційних технологій і засобів забезпечення; захисту інформації, прав суб'єктів, які беруть участь в інформаційних процесах та інформатизації [26, с.101].

О. А. Гаврилов вважає, що на сьогодні «достатньо підстав для використання в законодавчій діяльності терміна «інформаційні правовідносини» і пропонує наступне його визначення: «Інформаційне правове відношення – це таке врегульоване правом відношення, відповідно до якого один суб'єкт (фізична або юридична особа) має право вимагати від іншого суб'єкта отримання визначеної інформації, а інший – зобов'язаний надати першому визначений вид інформації» [12, с. 52]. Таким чином, учений будує концепцію інформаційного правовідношення за критерієм об'єкту такого відношення – інформації, або інформаційних ресурсів [12, с. 52], або правової інформації [13, с. 26].

В літературі представлені думки і інших дослідників. Так, І.В. Арістова, В.Д. Чернадчук пропонують розглядати інформаційні правовідносини у вузькому трактуванні (або суто інформаційні правовідносини) і концепцію правовідносин в інформаційній сфері (або інформаційних правовідносин у широкому значенні). Вони пропонують наступне визначення інформаційних правовідносин «як врегульованих нормами інформаційного права суспільних відносин, що виникають з приводу інформації в процесі реалізації суб'єктивних інформаційних прав і обов'язків, детермінованих інтересами забезпечення своїх інформаційних потреб». Водночас, ґрунтуючись на моделі суспільних відносин в інформаційній сфері, вчені пропонують наступну концепцію правовідносин в інформаційній сфері (або інформаційних правовідносин у широкому значенні): «Інформаційні правовідносини це системне утворення, невід'ємними складовими якого постають суто інформаційні, інформаційно-адміністративні, інформаційно-цивільні, інформаційно-банківські та інші правовідносини» [2, с. 50].

М. Я. Швець, Р. А. Калюжний, В. Д. Гавловський, В. С. Цимбалюк визначають суспільні відносини щодо інформації, як такі, які є основним об'єктом регулювання інформаційного права. В. М. Брижко, О. М. Кальченко та інші кваліфікують їх як відносини, що виникають у всіх сферах життя і діяльності людини, суспільства та держави при одержанні, використанні, поширенні та зберіганні інформації [3, с. 86].

У монографічному дослідженні Л.П. Коваленко визначає інформаційно-правові відносини як суспільні відносини, які регулюються нормами права і виникають, розвиваються та припиняють свою дію в інформаційному просторі між суб'єктами права, які наділені інформаційними правами та обов'язками [15, с. 101]. При цьому під інформаційним простором розуміються інформаційні процеси та відносини щодо створення, збирання, відображення, реєстрації, накопичення, збереження, обробки, захисту та поширення інформації, інформаційних продуктів та інформаційних ресурсів, на які розповсюджується юрисдикція держави [28, с. 88].

Характеризуючи суспільні відносини, що виникають з приводу інформації, вітчизняне законодавство використовує термін «інформаційні відносини», але не містить їх дефініцію. Так, у преамбулі Закону України «Про інформацію» (в редакції Закону № 2938 – VI від 13.01.2011) зазначено, що «цей Закон регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації». Стаття 2 Закону визначає основні принципи інформаційних відносин, а ст. 4 суб'єкти і об'єкти інформаційних відносин. Оскільки ці суспільні відносини є врегульованими правом, їх можна називати інформаційними правовідносинами. Разом з тим, необхідно зазначити, що Закон України «Про інформацію» від 2.10.1992р. (попередня редакція) у ст. 3 містив легітимне визначення інформації, згідно з якою інформаційні відносини – це відносини, які виникають у всіх сферах життя і діяльності суспільства й держави при одержанні, використанні, поширенні та зберіганні інформації. В основу даної дефініції було покладено принцип ототожнення інформаційних відносин з інформаційною діяльністю, оскільки одержання, використання, поширення та зберігання інформації, згідно зі ст. 14 попередньої редакції Закону, є основними видами інформаційної діяльності. Не зважаючи на те, що дане визначення є неповним, оскільки не включає в систему інформаційних відносин такі види діяльності, як обробка і захист інформації, на сьогодні, на жаль, воно відсутнє у Законі.

Наведені вище наукові підходи щодо концепції інформаційних правових відносин, на нашу думку, дозволяють запропонувати наступне визначення інформаційних правовідносин як врегульованих нормами інформаційного законодавства суспільних відносин, що виникають в інформаційній сфері, сторони яких виступають в якості носіїв взаємних прав та обов'язків, встановлених та гарантованих інформаційно-правовою нормою.

Не менш важливо при дослідженні правовідносин в інформаційній сфері з'ясувати їх особливості та характерні риси. Ці особливості, як вже зазначалося раніше, полягають у тому, що інформаційні правовідносини складаються в інформаційній сфері, тобто в безпосередній діяльності суб'єктів, пов'язаної з створенням, переробкою і споживанням інформації. Особливість правовідносин в інформаційній сфері обумовлюється всією сукупністю елементів правовідносин, а саме: об'єктом, змістом правовідносин, правовим положенням (статусом) суб'єктів.

До особливостей правовідносин в інформаційній сфері, на думку В.О. Копилова можна віднести те, що вони виникають, розвиваються і припиняються в інформаційній сфері у процесі обороту інформації; опосередковують державну політику визнання, виконання і захист інформаційних прав та свобод людини і громадянина в інформаційній сфері; відображають особливості застосування публічно-правових і цивільно-правових методів правового регулювання при здійсненні інформаційних прав і свобод із урахуванням специфічних особливостей і юридичних властивостей інформаційних об'єктів.

В юридичній літературі виділяють наступні характерні риси правовідносин в інформаційній сфері. По-перше, вони існують практично у всіх сферах суспільної

життєдіяльності, а їх юридичний зміст закріплюється в нормах різних галузей як національного права України, так і міжнародного.

По-друге, юридична природа інформаційно-правових відносин передбачає наявність особливого суб'єкта, у власності або розпорядженні якого є інформація або інформаційний ресурс. По-третє, основним об'єктом інформаційно-правових відносин є інформація, яка, будучи за своєю природою явищем ідеальним, не належить до традиційних правових категорій і вимагає принципово нових підходів у системі правового регулювання. По-четверте, інформаційно-правові відносини відкриті для всіх учасників і можуть виникати з ініціативи будь-якого суб'єкта, при цьому часто прояв бажання іншої сторони брати участь у цих правовідносинах не обов'язковий (наприклад, державний орган зобов'язаний дати відповідь на інформаційний запит громадян незалежно від бажання його керівництва. По-п'яте, інформаційні відносини характеризуються високим рівнем динамічності, оскільки періодично з'являються нові інформаційні явища, які потребують правового регулювання. У зв'язку з цим виникає потреба постійного державного моніторингу інформаційної сфери з метою своєчасного державно - правового регулювання тих чи інших її аспектів [15, с. 101-102].

Висновки. Таким чином, дослідження правовідносин в інформаційній сфері дозволяє зробити наступні висновки.

По-перше, у юридичній науці існують два основні підходи щодо характеристики сутності правовідносин в інформаційній сфері. Відповідно до першого, то їх можна розглядати як особливий, відмінний від будь-яких галузевих вид правовідносин, а що стосується другого підходу, то вони характеризуються лише як різновид галузевих правовідносин (наприклад, цивільні або адміністративні правовідносини).

По-друге, розкриваючи особливості та характерні риси правовідносин, у тому числі в інформаційній сфері, ми тим самим характеризуємо всю сукупність елементів правовідносин.

По-третє, дослідження проблеми правовідносин в інформаційній сфері повинне, на наш погляд, здійснюватися на основі використання наукового інструментарію, виробленого теорією права для вивчення правовідносин.

По-четверте, у зв'язку з тим, що правовідносини в інформаційній сфері виділяються за ознакою об'єкта, то природа і особливості таких відносин розкриваються, головним чином, за допомогою об'єкта таких правовідносин та їх юридичного змісту. Об'єктом правовідносин в інформаційній сфері є інформація, а також результати дій по відношенню до інформації, включаючи отримання, зберігання, обробку, поширення інформації та ін.

Література:

1. Алексеев С.С. Общая теория права: в 2-х т. Т. II. / С.С. Алексеев. – М.: Юрид. лит., 1982. – 360 с.
2. Арістова І.В., В.Д. Чернадчук. Концепція інформаційних правовідносин: сутність та особливості використання у сфері банківської діяльності. – Інформація і право. - №3(6). – 2012. – С. 47- 56.
3. Брижко В.М. Інформаційне суспільство. Дефініції // В.М. Брижко, О.М. Кальченко, В.С. Цимбалюк: за ред. Р.А. Калюжного, М.Я. Швеця. – К.: Інтеграл. – 2002. – С. 86.
4. Бурило Ю.П. Види господарських інформаційних правовідносин. Інформація і право. - №1(7). -2013. – С. 35-44.

5. Бачило И.Л. Право на информацию в Российской Федерации (О легитимной основе права на информацию) // Человек и город: Сб. статей. – В 2-х т. – Т.1. – М.: МГВІП КОКС. 2000. – С. 495.
6. Бачило И.Л., Информационное право: Основы практической информатики: Учебное пособие // И.Л. Бачило. –М.: - 2001. С.22.
7. Бачило И.Л., Лопатин В.Н., Федотов М.А. Информационное право: Учебник // И.Л. Бачило, В.Н. Лопатин, М.А. Федотов. –М.: - 2001. С.199.
8. Брагинский М.И. Правовое регулирование информационных отношений в условиях АСУ // Советское государство и права. -1976. – №1. – С. 38, 41.
9. Вишневский А.Ф. Общая теория права и государства: учебник. - [2-е изд., перераб. и доп.] / А.Ф. Вишневский, Н.А. Горбатов, В.А. Кучинский. под общ. ред. проф. В.А. Кучинского – М.: Изд-во деловой и учебной лит-ры. – 2006. - 656 с.
10. Венгеров А.Б. Информационные отношения в управлении народным хозяйством как объект правового регулирования // Ученые записки ВНИИСЗ. -1973. – Вып. 29. – С. 46, 50.
11. Венгеров А.Б. Право и информация в условиях автоматизации управления.// Монография. М.: Юрид.лит. -1978. – С.26-27.
12. Гаврилов О.А., Информатизация правовой системы России. Теоретические и практические проблемы: Учебное пособие // О.А. Гаврилов. –М.: Юридическая книга: ЧеРо. - 1998. С.52.
13. Гаврилов О.А., Курс правовой информатики: Учебник // О.А. Гаврилов. –М.: Норма. - 2000. С.26.
14. Конституційне право України: Підручник // За ред. Ю.М. Тодици, В.С. Журавського. – К.: Вид. Дім «Ін Юре». - 2002. – 544 с.
15. Коваленко Л.П. Теоретичні проблеми розвитку інформаційного права України: монографія // Л.П. Коваленко. – Х.: Право. – 2012. – 248 с.
16. Кохановська О.В. Теоретичні проблеми інформаційних відносин у цивільному праві: монографія. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». – 2006. – 463 с.
17. Копылов В.А. Информационное право: вопросы теории и практики. – М.: Юристь. – 2003. – 622 с.
18. Копылов В.А. Информационное право: учебн. для студ. высш. учеб. зав. // В.А. Копылов. – М.: Юрист. – 2003. – 512 с.
19. Марущак А.І. Інформаційне право: доступ до інформації: навчальний посібник. – К.: КНТ. – 2007. - 532 с.
20. Монахов В.Н. Государственно-правовые вопросы информационного обслуживания граждан в СССР: (Конституционный аспект): Дис...канд. юрид. наук (12.00.02). – М., 1983. – С.35-36.
21. Общая теория права и государства: учебник: под ред. В.В. Лазарева. - [2-е изд., перераб. и доп.], – М.: Юристь. – 1996. 472 с.
22. Огородов Д.В. Правовые отношения в информационной сфере: дис. канд. юрид. наук: 12.00.14 / Огородов Дмитрий Владимирович. – РАН Институт государства и права. – М. – 2002. 240 с.
23. Петров Є.В. Інформація як об'єкт цивільно-правових відносин: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.03 / Петров Євген Вікторович: Національний ун-т внутрішніх справ. – Х. – 2003. – 20 с.

24. Рассолов М.М. Информационное право: Учебное пособие // М.М. Рассолов.- М.: Юрист. – 1999– С. 42.
25. Скакун О.Ф. Теория права и государства: учебник // О.Ф. Скакун. – Харьков. - Консум. – Ун-т внутр. дел. – 2000. - 704 с.
26. Снытников А.А. Обеспечение и защита права на информацию.// А.А. Снытников, Л.В. Туманова. – М.:Городец- издат. – 2001. - С.101.
27. Теория государства и права: курс лекций: под ред. Н.И. Матузова, А.В. Малько. – М.: Юристъ. – 1997. - 672 с.
28. Швець М. Інформаційне законодавство України: концептуальні основи формування // М. Швець, А. Калужний, В. Гавловський, В. Цимбалюк // Право України. – 2001. – № 7. - С. 88.

LEGAL REGULATION OF INFORMATION RELATIONS: THE NOTION, ESSENCE AND FEATURES

T. SLINKO

Problem. One of the distinctive, important features of the modern world of social progress is the growing importance of information in public relations. Public relations information is constantly evolving, especially with the improvement of techniques and technologies for collecting, processing, storing and transmitting information, as you master the laws of nature by humanity, the growth of social intelligence on a "perfection has no limits." Obviously there is the fact that social relations in the implementation of the constitutional right to disseminate information with a strong tendency quantitatively and qualitatively change to keep pace with global technological progress. In support of this thesis can give an example of rapid development in the XXI century. global telecommunications network of information and computing resources, better known worldwide as the "Internet" or "Internet", which is the physical basis for various distributed communication, information and information retrieval systems that provide Internet users access to audiovisual content.

These processes determine the conditions and the information society, the essence of which opened in 1993. Commission of the European Union - "information society, a society in which human activities are carried out through the use of services provided through information technology and communication technology."

Not located outside these processes and Ukraine. After the proclamation of August 24, 1991 Ukraine's independence creates a national system of laws and regulations concerning the legal regulation of social relations, which is a prominent component information. Information relations become the object of legal regulation and especially constitutional law. This emphasizes the role of information for the state and society. For these reasons, there is every reason to believe that the relations of information, its collection, use and distribution should be subject to legal regulation of the constitutional right [14, p. 242]. However, analyzing the current state of media legislation, we have to agree with a number of scholars, such as I. Aristova, V. Chernadchuk and L. Kovalenko [2, p.48; 15, p.101], which determine the state of the conceptual apparatus, such as requiring improvement.

The purpose of the article is to determine the nature of the concepts of "information relations" and "legal information", which are basic in the area of information and scientific analysis of their features.

Of key provisions. We must recognize that some aspects of this issue is the subject of research as legal scholars from Russia and Ukraine, is, above all - IL Saw Y. Baturin, A.

Vengerov, A. Cities, V. Lopatin, V. Kopylov, M. Rasolov, M. Fedotov; national experts: I. Aristova, J. Barabash, O. Baranov, V. Brizhko, V. Havlovskyy, M. Demkova, P. Kalyuzhny, L. Kovalenko, A. Kochanowski, A. Maruschak, A. Nesterenko, B. Pilipchuk, P. Rabinovich, V. Rechitskiy, V. Seregin, A. Skrypniuk, V. Seredyuk, S. Shevchuk, M. Shvets, V. Tsymbaliuk and others. However, unfortunately, there is no well-established understanding of the nature of these concepts - "informational relations" and "legal information" [2, p. 48].

In considering this question it is important scientific analysis of all information relations. This relationship is quite diverse and multifaceted, which requires research of species, because their features are taken into account not only legal science, and practice of legislative and enforcement activity [4, p. 35-44].

As information relationship is kind of legal relations in general, they all have common features that are inherent in any legal relations. However, they have features that characterized them as information relations. These features include that information consisting relationship in the information sector, ie close of business related to the creation, processing and consumption of information.

General types of relationships are widely covered in the literature on the theory of law such scientists - lawyers, as S. Alekseev [1, p. 102-112] V. Lazarev [21, p. 182-184] O. Skakun [26, p. 397-400], N. Matuzov, A. Malko [27, p. 477-478] A. Wisniewski [9, p. 444-446], and others. As it comes to legal information, it is also important to know their features and characteristics, and differentiation of species, developed by scientists as A. Kochanowski [16, p. 145-169], V. Kopylov [17, p. 168-176], A. Maruschak [19, p. 89-116] E. Petrov, [23, p. 11] D. Ohorodov [22, p. 72-79].

Given the fact that in every sphere of social life arise various social relations we believe that: a) there are social relations that arise and on information - relations in the information sphere; b) are acting national law and international law governing relations in the information sphere. It is clear that the scope of relations on information resources, as rightly pointed IL Seen simplistically - about information - is the scope of legal regulators. [5, S. 495.]

The problem of information relations discussed in legal literature in the 70 years of the twentieth century. Discussions at the time were limited mainly on the use of automated control systems (ACS). One of the first researchers in this field A.B. Vengerov believed that information is the relationships that are formed in the area of economic management among employees in the process of registration, collection, transfer, processing and analysis, providing proposals for decision-making transfer decisions for implementation. [10, S. 46;]. It is important to note that the scientist vidmezhovuvav of information relations management (administrative law) and property relations (civil law). [10, p. 50;].

In addition, A.B. Vengerov vidmichav that information relationships arise "... in connection with the information processes that accompany the functioning of all elements of social control, and especially in government management of the economy ... you can identify those information relationships that develop ipn the management of the economy between employees and their teams in the registration process, collection, transfer, storage and processing. Thus, the content of information relations - two different types of operations information - registration, collection, transfer, storage and processing." [11, p. 26-27;].

V. N. Monks consider information relations involving citizens and defines them as "... the relations arising in various spheres of public and private life ... because of the registration, collection, transfer, storage and processing of various types of social information" [20, S. 35-36]. After settling right, they are under legal relationship stanovlyatsya information. Thus, it follows from the definition it follows that the criterion for the selection of information relations is the

object to which they are directed - information. According to scientists, the exchange of social information somehow inherent in almost all relationships. However, such an exchange of information makes such a significant impact on the nature of the legal relationship between the legal entities, which makes this a legal connection relationship information other than the legal relationship in other legal relationships.

It should be noted that in the literature of 1970-1980's. Were other approaches to the problem. So, M.I. Bragynsky writes that "... the scope of the information must be legal management in its broadest sense." [8,p. 38.]. The scientist expresses the idea of existence: administrative information, information and other civilian industrial relations information. He believes that "Information is usually not constitute legal self-regulation facility ... rules that govern them, are part of the area of law that regulates the basic relationship." [8,p. 41]. Thus, according to scientists informational relationship is secondary to the main branch and it does not exist by itself, but only within the main branch, ensuring its implementation.

In the present study the literature of legal issues in the area of information received new impetus. Yes, V. A. Kopylov offers the following definition of information relationship: it regulated information and legal norm informational social relation, the parties which act as carriers of reciprocal rights and obligations established and guaranteed information and legal norm [18,p.131.]

M.M. Rassolov considers information as legal relations on the collection, processing and use of legal and other information in society. [24, p. 42.]. Other researchers believe that "information related to all legal" [7, p.199.].

In the implementation of information activities, writes IL Saw ... there are social relations of which inevitably governed by the law, and on this basis they are legal relations. Conventionally, they became known relationship information, although it is not quite adequate definition. Would be more accurate to use their designation as "legal relations in the information sphere (environment). [6,p.22.]. In our opinion, the aforementioned approach advisable to base, so that the term "legal relations in the information sphere" is a good and valid than the concept of "information relations."

According to L.V. Tumanova and A.A. Snytnykova information relations public relations arising under the law and legal facts when forming and using information resources through the creation, collection, processing, storage, storage, retrieval, distribution and provision of consumer information documented; the creation and use of information technology and security; information security, human subjects participating in information processes and informatization [26, p.101.].

O.A. Gavrilov said that at present "sufficient grounds for legal use of the term" legal information "and it offers the following definition." Information legal relationship - it is settled law relationship under which one entity (person or entity) has right to require the other entity receiving certain information, and the other - must provide the first certain type of information. " [12,p.52.]. Thus, the scientist builds on the concept of information relationship Criteria object of this relationship - information, or information resources [12,p.52.], Or legal information [13, p.26.].

The literature presents opinions and other researchers. Yes, I.V. Aristova, V.D. Chernadchuk consider offering legal information in a narrow interpretation (or purely informational relationship) and the legal concept in the area of information (or information relations in the broadest sense). They offer the following definition of legal information "as regulated information law norms of social relations that arise about the information in the implementation of subjective information rights and obligations determined in the name of their information needs." However, based on the model of social relations in the information sphere,

scientists propose the following concept relations in the area of information (or information relations in the broadest sense): "Information is the legal education system, integral components which arise purely informational, administrative information, information civil, banking information and other legal relations" [2, p.50].

M. J. Shvets, P.A. Kalyuzhny, V.D. Havlovskyy, V.S. Tsymbaliuk define public relations for information, as that is the main regulated information law. V.M. Brizhko, O.M. Kal'chenko and others classify them as relations in all spheres of life and of man, society and the state in obtaining, using, distributing and storing information. [3, p. 86.].

In monographs L.P. Kovalenko defines information and legal relations as social relations are governed by law and emerging, developing and terminate in the information space between the subjects of that information are endowed with rights and responsibilities. [15, p. 101.]. This refers in information space information processes and relationships to create, collect, display, recording, storage, preservation, processing, protection and dissemination of information, information products and information resources for which the jurisdiction of the state. [28,p. 88.].

Describing the social relations that arise about the information the national legislation uses the term "information relationship", but it does not contain a definition. Thus, in the preamble to the Law of Ukraine "On the information" (as amended by Law number 2938 - VI of 13.01.2011) stated that "this law regulates relations concerning the creation, collection, receipt, possession, use, distribution, security, information security." Article 2 of the Law defines the basic principles of information relations, and art. 4 subjects and objects of information relations. As these social relations are regulated by law, they can call the legal relationship information. However, it should be noted that the Law of Ukraine "On information" from 2.10.1992r. (previous version) Art. 3 contained a legitimate definition of information according to which information relationship - a relationship that occur in all areas of life and society and the state in obtaining, using, distributing and storing information. The basis of this definition was based on identification information relations with media activities as obtaining, distributing and storing information, according to Art. 14 previous version of the law, are the main types of information. Despite the fact that this definition is incomplete because it excludes in information relations activities such as processing and data protection, today, unfortunately, it is not in the law.

The above scientific approaches to the concept of information law relationships, in our opinion, can offer the following definition of legal information as regulated information law norms of social relations that occur in the information sphere, the sides of which act as carriers of reciprocal rights and obligations established and guaranteed information and legal norm.

Equally important in the study of relations in the area of information to find out their features and characteristics. These features, as mentioned earlier, lies in the fact that information consisting relationship in the information sector, ie direct activity of subjects related to the creation, processing and consumption of information. Feature relations in the area of information elements driven by the totality of relationships, namely the object, the legal, legal status (status) of the subjects.

The special features of relationships in the information sector, according to V.A. Kopylova is the fact that they arise, develop and closed in the area of information in the traffic information; mediate public policy recognition, enforcement and protection of information rights and freedoms of man and citizen media legislation; reflecting especially the use of public and civil law legal regulation methods in the implementation of information rights and freedoms of the specific features and characteristics of legal information objects.

In legal literature are the following characteristics of relationships in the information sector. First, they are almost all spheres of public life, and their legal content standards enshrined in various branches of national law as Ukraine and international.

Second, the legal nature of information and legal relations implies a particular subject in the property or the possession of which include information or informational resource. Thirdly, the main object information and legal relations is information that, by its very nature the ideal phenomenon, is not among the traditional legal categories and requires fundamentally new approaches in the system of legal regulation. Fourthly, information and legal relations open to all members and may occur at the initiative of any subject, it is often the manifestation of the desires of the other party to participate in these relationships are optional (for example, the public Agency must respond to a request for information of citizens regardless of the wishes of his leadership. Fifthly, information relationships characterized by high levels of dynamism, because occasionally new information phenomena that require legal regulation. This raises the need for constant government monitoring information sector with the aim of timely state - legal regulation of certain aspects of [15, p. 101-102].

The conclusions. Thus, the study of relations in the information sphere allows to draw the following conclusions.

First, in legal science there are two basic approaches to characterize the nature of legal relations in the information sphere. According to the first, then they can be considered as special, different from any branch kind of relationships, and as for the second approach, they are characterized only as a form of industrial relations (for example, civil or administrative matters).

Secondly, revealing the features and characteristics of relations, including in the information sphere, we thus characterize the totality of the elements of relationships.

Thirdly, the study of the problem of relations in the information sphere should, in our opinion, be based on the use of scientific tools, developed a theory of law to explore relationships.

Fourthly, due to the fact that relations in the information sphere are allocated on the basis of the object, the nature and characteristics of such a relationship is revealed, primarily, the object of these relationships and their legal content. Object relations in the information sphere is information, as well as the results of actions in relation to information, including the receipt, storage, processing, dissemination of information and other.

References:

1. Алексеев С.С. Общая теория права: в 2-х т. Т. II. / С.С. Алексеев. – М.: Юрид. лит., 1982. – 360 с.
2. Арістова І.В., В.Д. Чернадчук. Концепція інформаційних правовідносин: сутність та особливості використання у сфері банківської діяльності. – Інформація і право. - №3(6). – 2012. – С. 47- 56.
3. Брижко В.М. Інформаційне суспільство. Дефініції // В.М. Брижко, О.М. Кальченко, В.С. Цимбалюк: за ред. Р.А. Калюжного, М.Я. Швеця. – К.: Інтеграл. – 2002. – С. 86.
4. Бурило Ю.П. Види господарських інформаційних правовідносин. Інформація і право. - №1(7). -2013. – С. 35-44.
5. Бачило И.Л. Право на информацию в Российской Федерации (О легитимной основе права на информацию) // Человек и город: Сб. статей. – В 2-х т. – Т.1. – М. : МГВІ КОКС. 2000. – С. 495.

6. Бачило И.Л., Информационное право: Основы практической информатики: Учебное пособие // И.Л. Бачило. – М.: - 2001. С.22.
7. Бачило И.Л., Лопатин В.Н., Федотов М.А. Информационное право: Учебник // И.Л. Бачило, В.Н. Лопатин, М.А. Федотов. – М.: - 2001. С.199.
8. Брагинский М.И. Правовое регулирование информационных отношений в условиях АСУ // Советское государство и права. -1976. – №1. – С. 38, 41.
9. Вишневский А.Ф. Общая теория права и государства: учебник. - [2-е изд., перераб. и доп.] / А.Ф. Вишневский, Н.А. Горбатов, В.А. Кучинский, под общ. ред. проф. В.А. Кучинского – М.: Изд-во деловой и учебной лит-ры. – 2006. - 656 с.
10. Венгеров А.Б. Информационные отношения в управлении народным хозяйством как объект правового регулирования // Ученые записки ВНИИСЗ. -1973. – Вып. 29. – С. 46, 50.
11. Венгеров А.Б. Право и информация в условиях автоматизации управления.// Монография. М.: Юрид.лит. -1978. – С.26-27.
12. Гаврилов О.А., Информатизация правовой системы России. Теоретические и практические проблемы: Учебное пособие // О.А. Гаврилов. – М.: Юридическая книга: ЧеРо. - 1998. С.52.
13. Гаврилов О.А., Курс правовой информатики: Учебник // О.А. Гаврилов. – М.: Норма. - 2000. С.26.
14. Конституційне право України: Підручник // За ред. Ю.М. Тодици, В.С. Журавського. – К.: Вид. Дім «Ін Юре». - 2002. – 544 с.
15. Коваленко Л.П. Теоретичні проблеми розвитку інформаційного права України: монографія // Л.П. Коваленко. – Х.: Право. – 2012. – 248 с.
16. Кохановська О.В. Теоретичні проблеми інформаційних відносин у цивільному праві: монографія. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». – 2006. – 463 с.
17. Копылов В.А. Информационное право: вопросы теории и практики. – М.: Юристь. – 2003. – 622 с.
18. Копылов В.А. Информационное право: учебн. для студ. высш. учеб. зав. // В.А. Копылов. – М.: Юрист. – 2003. – 512 с.
19. Марущак А.І. Інформаційне право: доступ до інформації: навчальний посібник. – К.: КНТ. – 2007. - 532 с.
20. Монахов В.Н. Государственно-правовые вопросы информационного обслуживания граждан в СССР: (Конституционный аспект): Дис... канд. юрид. наук (12.00.02). – М., 1983. – С.35-36.
21. Общая теория права и государства: учебник: под ред. В.В. Лазарева. - [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Юристь. – 1996. 472 с.
22. Огородов Д.В. Правовые отношения в информационной сфере: дис. канд. юрид. наук: 12.00.14 / Огородов Дмитрий Владимирович. – РАН Институт государства и права. – М. – 2002. 240 с.
23. Петров Є.В. Інформація як об'єкт цивільно-правових відносин: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.03 / Петров Євген Вікторович: Національний ун-т внутрішніх справ. – Х. – 2003. – 20 с.
24. Рассолов М.М. Информационное право: Учебное пособие // М.М. Рассолов.- М.: Юрист. – 1999– С. 42.
25. Скакун О.Ф. Теория права и государства: учебник // О.Ф. Скакун. – Харьков. - Консум. – Ун-т внутр. дел. – 2000. - 704 с.
26. Снытников А.А. Обеспечение и защита права на информацию.// А.А. Снытников, Л.В. Туманова. – М.: Городец- издат. – 2001. - С.101.

27. Теория государства и права: курс лекций: под ред. Н.И. Матузова, А.В. Малько. – М.: Юристъ. – 1997. - 672 с.

28. Швець М. Інформаційне законодавство України: концептуальні основи формування // М. Швець, А. Калюжний, В. Гавловський, В. Цимбалюк // Право України. – 2001. – № 7. - С. 88.